

SILVIU CRISTIAN RAD

ON RELIGION, POLITICS AND LITERATURE IN THE SECULARIZED WESTERN WORLD

Silviu Cristian Rad

National College „Emil Racoviță” Cluj, Romania

Email: silviu_rad@yahoo.com

Abstract: In this book review we find out about a collection of philosophical texts signed by Sandu Frunză. Here, the author displays his searches for a honest positioning in understanding the relation between politics and religion. The review discusses the essays on literature, religion and politics, and emphasizes the important role the relation between political power and the religious one holds in regard to the secularized society in which the Western men and women live. The book presented is: Sandu Frunză, *Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu. Eseuri despre literatură, religie și politică*, ediția a doua, Ed. Eikon, București, 2017.

Key words: Christian philosophy, Orthodoxy, philosophy of religion, theology, politics, death of God, literature, religion.

DESPRE RELIGIE, POLITICĂ ȘI LITERATURĂ ÎN LUMEA OCCIDENTALĂ SECULARIZATĂ

Rezumat: În această recenzie este prezentată o culegere de texte filosofice semnată de Sandu Frunză, în care autorul își expune căutările pentru o poziționare onestă în înțelegerea relației dintre politică și religie. Textul prezintă eseurile despre literatură, religie și politică atrăgând atenția asupra rolului important pe care relația dintre puterea politică și cea religioasă îl deține în raport cu societatea secularizată în care trăiește omul occidental. Volumul recenzat este: Sandu Frunză, *Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu. Eseuri despre literatură, religie și politică*, ediția a doua, Ed. Eikon, București, 2017.

Cuvinte-cheie: filosofie creștină, ortodoxie, filosofia religiei, teologie, politică, moartea lui Dumnezeu, literatură, religie.

Sandu Frunză ne propune o a doua ediție a cărții sale *Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu. Eseuri despre literatură, religie și politică*¹. Așa cum ne-a obișnuit din lucrările sale anterioare, autorul se remarcă prin originalitate și ancorarea în realitatea fenomenului politic și religios. Actualitatea temei pentru secolul în care trăim nu poate fi pusă la îndoială, cel puțin din perspectiva unui răspuns la celebra provocare lansată de André Malraux: „Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc”.

Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu. Eseuri despre literatură, religie și politică constituie o culegere de texte filosofice în care autorul își expune căutările pentru o poziționare onestă în înțelegerea relației dintre politică și religie. Cele șapte eseuri despre literatură, religie și politică sunt precedate de o prefață în care autorul întreprinde o scurtă prezentare a cărții, atrăgând atenția asupra rolului important pe care relația dintre puterea politică și cea religioasă îl deține în raport cu societatea secularizată în care trăiește omul occidental.

Autorul își exprimă convingerile personale și argumentează utilizând o bogată bibliografie, în care sunt incluși atât autori români cât nume reprezentative din gândirea universală: Printre aceștia se numără Elie Wiesel, Richard Rubenstein, Benjamin Fondane, Franz Rosenzweig, Martin Buber, Emmanuel Levinas, Michael Finkenthal, Dumitru Stăniloae, Marius Jucan, Ioan Aurel Pop, Vasile Sebastian Dâncu, Sever Voinescu, Aurel Codoban ș.a. În jurul scriiturii celor enumerați, autorul își construiește, cu migală, argumentele din fiecare capitol.

În primele trei secțiuni ale lucrării (cap. I - Etica politică – între etica biblică și mitologia morții lui Dumnezeu, cap. II - Perspectiva lui Fundoianu asupra relației dintre iudaism și creștinism în lumina reflecțiilor sale privind gândirea lui Martin Buber, cap. III - Elemente pentru o nouă conștiință iudaică, politică și culturală) se reflectă preocuparea și respectul autorului pentru cultura și filosofia evreiască. Nu putea lipsi din paginile acestei părți dedicate culturii evreiești Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel pentru pace (1986) și supraviețuitor al Holocaustului². Sandu Frunză aduce în discuție explicațiile lui Elie Wiesel asupra nazismului și asupra Holocaustului pentru a

descrie mitul morții lui Dumnezeu și pentru a ilustra capacitatea de auto-salvare interioară a omului prin experiența divinității. În același registru, al relevării semnificațiilor filosofice ale Holocaustului, Sandu Frunză face trimitere la Richard Rubenstein, gânditor american ce s-a remarcat în special pentru contribuțiile sale la teologia și filosofia Holocaustului și la înțelegerea morții lui Dumnezeu ca fenomen cultural (p. 31).

Unitatea și diversitatea dintre Iudaism și Creștinism ne este circumscrisă prin lentila gândirii unor filosofi precum Benjamin Fondane (p. 47) și Franz Rosenzweig (p. 50), în următorul capitol al cărții. O parte originală a analizelor propuse de Sandu Frunză se concentrează în *Monoteismului etic și iubirea*, care se oprește asupra unui stereotip cultivat de mai mulți gânditori care consideră, în mod greșit, că „iudaismul e religia Legii, iar creștinismul e religia Iubirii” (p. 56). Pentru a demonta acest stereotip și pentru a releva modalitățile subtile în care *iubirea* este prezentă în iudaism, autorul recurge la reflecții ale lui Benjamin Fondane, Martin Buber și are mereu ca fundal gândirea lui Franz Rosenzweig.

Cel de-al treilea capitol debutează cu o analiză asupra relației dintre religie și democrație, în cadrul căreia se exprimă convingerea că orice „absență a lui Dumnezeu înseamnă absența democrației autentice”. Această afirmație nu eludează importanța secularizării și valoarea secularizării în construcția civilizației occidentale. În același timp, găsim aici și o serie de urme ale reflecției autorului cu privire al fundamentalismul religios, el avertizându-ne că „orice intruziune semnificativă a teologiei în politică poate duce la acțiuni pe care mi-ar fi dificil să le asociez cu idealurile democratice” (p. 60).

Secularizarea ca ieșire din eshatologie în societatea construită pe comunicare constituie titlul celui de-al patrulea capitol, în care Sandu Frunză aduce clarificări foarte fine cu privire la procesul secularizării, prin trimiteri la modul în care secularizarea și desecularizarea sunt văzute de către Marius Jucan (pp.79-88). Relevante sunt aici dimensiunea comunicării și rolul acesteia, un subiect important tratat pe parcursul acestui capitol și în cuprinsul întregii cărți.

Printre cele mai frumoase pagini ale acestui volum sunt cele în care ni se vorbește despre valoarea deosebită pe care o au cărțile în

definirea culturii, societății și condiției umane. Totodată, ne este adus în discuție și riscul cu care ne confruntăm atunci când oamenii se opresc la o singură carte și o consideră ca fiind deținătoarea unui adevăr absolut pe care trebuie să îl accepte toți ceilalți. Pagini memorabile din acest volum au în vedere modul corect în care omul de știință trebuie să se raporteze la istorie (p. 91), la imagine și violențele ei (p. 95), la deturnarea sensurilor simbolice ale textelor sacre (p. 105), subiecte abordate în cel de-al cincilea capitol al cărții (*Provocări actuale ale alianței dintre religie și politică*).

Suntem invitați să reflectăm, în cea de-a șasea secțiune, asupra comunicării politice, prin grila de lectură oferită de sociologul Vasile Sebastian Dâncu, în cartea sa *Triburile. O patologie a politicii românești, de la Revoluție la Generația Facebook*. Acest capitol devine cel mai dinamic și captivant datorită amplei analize asupra evoluției societății românești de la generația din '89 la Generația Facebook.

Într-o societate în care orice model creștin pare a nu-și mai găsi locul, Sandu Frunză se oprește, în cadrul ultimului capitol (*Creștinism, politică și reafirmarea subiectului relațional*), asupra adevăratului model uman, imaginea autentică a *leadershipului* în personalitatea lui Hristos. Autorul pătrunde în zona de confort a cercetării sale doctorale (*Experiența religioasă în gândirea lui Dumitru Stăniloae. O etică relațională*), atunci când se referă la modelul iubirii treimice așa cum apare transpus de către teologul Dumitru Stăniloae (p. 140). Un important spațiu este acordat subcapitolului *Creștinism și politică*, desfășurat în jurul afirmației Mântuitorului Hristos: „Dați deci Cezarului cele ce sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu” (Matei 22,21) și interpretării pe care cunoscutul publicist Sever Voinescu o face acestei relatări biblice (p. 143). Nu lipsesc din aceste pagini de final reflecții asupra identității spirituale și morale oferite de Creștinism și Iudaism în definirea Europei.

Cartea lui Sandu Frunză are meritul de a descifra, gracil și cu subtilitate, cauzele crizei lumii moderne. Cititorul este invitat să o parcurgă cu bucuria descoperirii unui bogat material informativ, cu reflecții filosofice nuanțate, sistematizat cu o deosebită acuratețe și o bună știință a scriiturii.

Note:

¹ Sandu Frunză, *Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu. Eseuri despre literatură, religie și politică*, ediția a doua, (București: Ed. Eikon, 2017).

² Sandu Frunză, *Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu*, 21.

Bibliografie:

Sandu Frunză, *Între moartea politicii și moartea lui Dumnezeu. Eseuri despre literatură, religie și politică*, ediția a doua, București: Ed. Eikon, 2017.